

Ulf Norberg

Examensarbetet på översättarutbildningen: längre egen översättning med översättningsteoretisk kommentar

Förord.....	2
1. Inledning	2
2. Examensarbetets roll i översättarutbildningen.....	4
3. Arbetsgång för examensarbetet.....	5
4. Avsedd målgrupp för examensarbetet	5
5. Vilket språk ska examensarbetet skrivas på?.....	6
6. Att välja källtext.....	7
7. Metodseminarierna	9
8. Arbetsprocessen	9
9. Samarbetet med handledaren och ev. språkhandledare	11
10. Överblick över ingående delar i examensarbete bestående av längre egen översättning med översättningsteoretisk kommentar	12
11. Kommentardelens innehåll	13
12. Hur ska kommentardelen skrivas?	15
13. Ev. specialundersökning	16
14. Övriga delar i examensarbetet	17
15. Formalia	17
16. Framläggning och opposition	18
Litteraturförteckning	19

Förord

Studenter vid Tolk- och översättarinstitutet (TÖI, vid Stockholms universitet) kan på översättarutbildningens kandidat- och magisternivå välja att göra sitt examensarbete i form av en längre egen översättning med översättningsteoretisk analys och kommentar. Denna form av examensarbete skiljer sig på många sätt från de undersökningar som oftast utgör examensarbete på andra språkliga universitetsutbildningar genom att egen textproduktion (översättning) kombineras med en analysuppgift knuten till denna. Och eftersom denna form av examensarbete är relativt ovanlig, finns det inte särskilt mycket litteratur om den. Detta kompendium är ett svar på denna brist.

Tidigare har vid TÖI kompendiet *Examensarbetet på översättarutbildningen. Några tips för studerande* av Birgitta Englund Dimitrova från år 2002 (andra upplagan) använts, men då både översättarutbildningarna och forskningsläget inom översättningsvetenskapen samt även många tekniska förändringar skett sedan detta kompendium utkom, så uppkom behov av ett nytt kompendium. TÖI:s föreståndare Jan Pedersen gav därför under tecknad i uppdrag att utarbeta ett sådant hösten 2018.

I detta kompendium finns tips och råd om hur du som student kan gå till väga när du skriver ett examensarbete på översättarutbildningen i form av en längre egen översättning med översättningsteoretisk kommentar. I första hand riktar sig kompendiet alltså till TÖI:s studenter på kandidat- och magisternivå, även om studenter på andra översättarutbildningar och studenter som skriver uppsats om översättning på språkinstitutioner förhoppningsvis också kan ha nytta av de tips och råd som här ges.

Stockholm, april 2019

Ulf Norberg

1. Inledning

Även om examensarbete i form av längre egen översättning med tillhörande översättningsteoretisk kommentar är en förhållandevis ny genre, så är inte översättningskommentaren i sig det. Den har skrivits sedan lång tid tillbaka, och det är i själva verket så att en hel del av de äldre, klassiska översättningsteoretiska texterna från antiken (t.ex. Hieronymus), reformationstiden (t.ex. Luther), barocken (t.ex. Dryden) och romantiken (t.ex. Schleiermacher) varit just kommentarer (mest i förord, även efterord) till egna översättningar, oftast översättningar av litterära eller religiösa texter. Som översättarstudent i färd med att kommentera sin översättning ingår du alltså egentligen i en rik tradition: många föregångare på översättningens område har velat motivera sina översättningsval och -principer i förord eller andra typer av texter.

Även idag skriver översättare översättningskommentarer till sina verk. Oftast sker nog detta i form av förord, eller under rubriker som ”Översättarens anmärkningar”, men det finns också

exempel på hela böcker som översättningskommentarer. Några kända svenska exempel på sådana från senare år är Erik Anderssons *Översättarens anmärkningar. Dagbok från arbetet med Ringarnas herre* (2007) om nyöversättandet av Tolkiens *The Lord of the Rings* (1954), och samme persons *Dag ut och dag in med en dag i Dublin* (2012) om nyöversättandet av James Joyces *Ulysses* (1922). Thomas Warburtons *Efter 30 000 sidor. Från en översättares bord* (2003) kan också ses som en slags översättningskommentar, även om det här är ett helt livs översättande som kommenteras, inte ett enskilt verk.

Det finns dock viktiga skillnader mellan yrkesöversättares publicerade kommentarer till sina verk och den genre översättningskommentar som behandlas i det här kompendiet och som berör examensarbetet på översättarutbildningen. Medan yrkesöversättares kommentarer i förord ofta endast behandlar några få väldigt speciella översättningsproblem, så är den sistnämnda genren mycket bredare och syftar till en mer uttömmande beskrivning av en given översättningsprocess. I den akademiska genren ingår källtextanalys, presentation av den övergripande översättningsprincipen samt en mer heltäckande beskrivning av översättningsproblem och deras lösning, vilket gör att den följaktligen förmedlar ett helhetsperspektiv på den aktuella översättningen. Vetenskapliga ideal om systematik, fullständighet och verifierbarhet är här centrala.

Översättningskommentaren kan ses som en speciell form av översättningskritik. Denna utförs annars oftast av någon annan än översättaren själv för att bli så objektiv som möjligt i de värdeomdömen som ges. I översättningskommentaren ligger det i sakens natur att man inte kan förhålla sig helt objektivt till vad man själv skrivit – man har naturligtvis gjort de val man gjort eftersom man föredragit dessa. Det man istället kan, och bör, göra, är att tydligt motivera och argumentera för sina val. Motiveringar bör vara väl underbyggda – istället för att skriva ”jag valde ordet xxx eftersom det lät bäst” så är det bättre att försöka förklara *varför* något lät bäst.

På kandidat- och magisternivå på TÖI kan du som student välja mellan att göra examensarbetet i form av en längre egen översättning med översättningsteoretisk kommentar eller en mindre forskningsuppgift. Att välja den förstnämnda kan vara ett bra val om du siktar på att börja arbeta som översättare direkt efter utbildningen och vill ha ett kvalitetsgranskat arbetsprov att visa upp. Att välja den senare varianten, som ju kan sägas i högre grad likna traditionellt akademiska uppsatser kan vara ett bra val om du tänker gå vidare och skriva fler uppsatser på universitetet, och kanske börja forska. Men även varianten längre översättning med kommentar ger förstås god förberedelse för vidare fördjupning inom översättningsvetenskap, och akademiskt skrivande tränar du i båda varianterna.

Att göra examensarbetet i form av en längre egen översättning med kommentar brukar väljas av ganska många studenter och det finns troligen flera anledningar till detta. Lockande är säkert att du alltså genom översättningen får ett arbetsprov att visa upp för tänkbara arbetsgivare (översättningsbyråer, förlagsredaktörer m.fl.), vilket är kvalitetsgranskat av en expert på det språkpar och den språkriktning som du själv arbetar med. Tilltalande kan också vara att kommentardelens struktur i stor utsträckning redan är given, vilket kommer att visas i det följande. För den som inte skrivit akademiska uppsatser tidigare kan detta underlätta skrivandet betydligt. Något annat som kan underlätta är att genren redan är bekant. Som översättarstudent vid TÖI har du ju redan på de allra flesta praktiska översättningskurser skrivit kommentarer till dina inlämnade översättningar. Också i dessa ingår en mindre textanalys och beskrivning av översättningsproblem på olika nivåer – samma komponenter som i större skala ingår i

examensarbetet. Detta är inte väsensskilt annorlunda men har högre krav på formalia och verifierbarhet.

Varianten längre egen översättning med kommentar som examensarbete är en genre som utvecklats utifrån forskning och beprövad erfarenhet. Den används sedan länge på alla svenska översättarutbildningar och blir allt vanligare på översättarutbildningar i olika länder. Forskningen kring den har också visat på intressanta resultat. Bland annat att de frågor som ställs till översättningen är helt centrala, och att deras roll bör förankras på ett tydligt sätt.

Så något om de olika personer som du kommer att komma i kontakt med under skrivandet av examensarbetet och deras olika roller. Du kommer redan i början av kursen Examensarbete att tilldelas en handledare som på olika sätt kommer att hjälpa dig att skriva uppsatsen. Vanligtvis är det en lärare på TÖI. Dessutom kan du i vissa fall även tilldelas en s.k. språkhandledare, som hjälper dig med översättningsdelen. Detta sker främst i de fall då handledaren inte behärskar det ena av språken i din översättning (se vidare avsn. 9). När uppsatsen är färdigskrivna ska den läggas fram och försvaras vid ett s.k. oppositionsseminarium. Den student som presenterar sin granskning av en annan students uppsats kallas opponent, och den som skrivit uppsatsen kallas respondent. Den person som kommer att vara examinator för din uppsats och sätta betyg på den kommer då att vara närvarande, liksom handledare, språkhandledare (i vissa fall), kursledare och medstudenter. Examinator är varken handledaren eller språkhandledaren utan en annan lärare vid TÖI, som har doktorerat och därmed är vetenskapligt kompetent.

2. Examensarbetets roll i översättarutbildningen

Examensarbetet skrivs under den sista terminen av översättarutbildningen och dess syfte är att ge studenten erfarenhet av eget vetenskapligt arbete på översättningsens område. Avsikten är att studenten ska integrera förvärvade kunskaper och insikter från olika kurser på utbildningen och omsätta dessa i ett eget arbete, antingen alltså längre egen översättning med kommentar eller en undersökningsuppgift. I motsats till tidigare kurser du gått, där inhämtningen av stoff och besvarandet av frågor stått i centrum, blir det här producerandet av nytt stoff utifrån själv ställda frågor som kommer i fokus.

Genom examensarbetet ska alltså ”säckan knyts ihop”, dvs. så många som möjligt av utbildningens olika moment ska utnyttjas för att du som student själv i någon mån ska bidra till kunskapsutvecklingen inom ämnet översättningsvetenskap. Det är ju du själv som student som ansvarar för att examensarbetet blir skrivet, och under arbetets gång förväntas du ta mer egna initiativ än som annars ofta är brukligt på universitetskurser. Självständighet i arbetssättet blir därför viktigt här och det anges också i kursplanen för t.ex. TÖI:s kandidatkurs i översättning som ett förväntat studieresultat för delkursen Examensarbete:

För godkänt resultat på delkursen ska studenten kunna: (...) visa sådan färdighet som fordras för att självständigt arbeta inom översättningsvetenskap.

3. Arbetsgång för examensarbetet

Följande arbetsgång gäller för uppsatsstudenter på TÖI i februari 2019:

- Kursen inleds med det första av fem metodseminarier vilka ligger utspridda över terminen. Det första äger rum direkt i början av terminen.
- Efter första seminariet väljer du ämne och beskriver detta i ett mini-PM (utkast om 3 sidor) som du lägger i lärplattformen Mondo (fr o m ht 19: Athena). Om du väljer längre översättning med kommentar, så väljer du källtext.
- I samband med det tilldelas du av läraren på kursen en handledare, ev. dessutom en språkhandledare, om inte handledaren behärskar det aktuella språkparet och språkriktningen
- Du tar upp kontakten med handledaren och träffar denne regelbundet. Även kontakt tas i förekommande fall upp med språkhandledaren.
- På det sista seminariet förklarar läraren på kursen hur oppositionsseminarierna, där du försvarar din uppsats, kommer att gå till.
- När du fått klartecken av handledaren att lägga fram ditt arbete på ett av oppositionsseminarierna, så lägger du det i en särskild mapp i Mondo.
- Läraren på kursen gör ett schema för oppositionsseminarierna och lägger i Mondo, av vilket framgår tid och plats för varje opposition, samt examinator för varje uppsats.
- Du förbereder din opposition på en annan students uppsats och även ditt försvar av din egen uppsats.
- Du opponerar på någon annans uppsats och responderar på, dvs försvarar, din egen uppsats.
- Du skickar senast en vecka efter oppositionsseminarierna in din slutliga version av uppsatsen som arkiveras vid Stockholms universitet. Din examinator talar om vad du ska förändra i din uppsats efter oppositionen.
- Du får senast en vecka efter inlämningen av din slutliga version meddelande om betyg på uppsatsen av din examinator.
- Har du inte hunnit bli färdig med ditt examensarbete i tid för att lägga fram det under terminen, så anordnas normalt ett nytt oppositionsseminarium i mitten på följande termin.

4. Avsedd målgrupp för examensarbetet

På samma sätt som det vid översättning är mycket viktigt att veta vem/vilka man översätter för, är det också mycket viktigt att vara medveten om vilken målgruppen för examensarbetet är. De som kommer att läsa vad du skrivit är handledare, ev. språkhandledare, opponent, examinator samt dina medstudenter på den kurs du går. Dessa kan sägas utgöra den primära målgruppen, och det är dessa du främst bör ha i åtanke när du skriver.

Du kan förvänta dig att i din primära målgrupp förstår man både svenska och engelska (båda språken ingår i den allmänna behörigheten till högskolestudier i Sverige), och i princip också norska och danska (utifrån att man kan svenska). Några andra språkkunskaper hos dina läsare

kan du däremot inte anta. Därför måste språkexempel på andra språk översättas och förklaras noggrant så att även den som inte kan det språk du behandlar kan förstå vad det rör sig om.

Uppsatsen är alltså en typ av facktext, skriven av en fackperson (student) och avsedd för andra fackpersoner (andra studenter, forskare, lärare osv). Därigenom kan du förvänta att grundläggande förhållanden inom ämnet översättningsvetenskap är bekanta, så dessa behöver inte förklaras (t.ex. ord som "ekvivalens", "källtext" och dylikt). Likaså kan grundläggande kunskap om kulturelaterade företeelser i världen (NE kan gärna få fungera som måttstock) förväntas, och inte heller allmänlingvistiska begrepp (t.ex. "nominalfras") behöver förklaras.

Sedan finns också en vidare läsekrets för ditt arbete. Där ingår t.ex. andra studenter inom andra ämnen som är intresserade av översättning. Även potentiella arbetsgivare som du senare visar upp arbetet för, t.ex. förlagsredaktörer och personal på översättningsbyråer, hör hit. Ingen anpassning behöver dock göras för den här läsekretsen.

Tilläggs ska här också att den översättning som ingår i ditt arbete naturligtvis bör göras med en fiktiv, men väldefinierad, målgrupp i åtanke. Det är en viktig uppgift i kommentaren att beskriva hur denna målgrupp ser ut.

5. Vilket språk ska examensarbetet skrivas på?

Examensarbetet kan skrivas på svenska eller engelska. (Även danska och norska kan bli aktuellt för den som behärskar något av dessa språk väl.) Genom att svenska är utbildningens huvudspråk och många studenters förstaspråk är det naturligt att det också är det vanligaste språket som examensarbeten författas på.

Det är inte ovanligt att du som student frågar dig vad som är "taktiskt" bäst: att skriva uppsatsen på svenska eller engelska. Det finns argument för båda språken. Naturligtvis är det lättare att skriva på sitt förstaspråk, ofta betydligt mycket enklare än man kanske tänker sig. Hela arbetsprocessen kan underlättas om handledarmöten och den framväxande uppsatstexten är på samma språk, dvs. svenska. Det kan naturligtvis gå alldeles utmärkt att skriva arbetet på engelska, men du bör som student med svenska som förstaspråk vara medveten om att det är svårare och att du normalt behöver ordna med språkgranskning av din text innan den läggs fram för opposition. Att mycket av den sekundärlitteratur du använder för uppsatsen är på engelska behöver inte betyda att uppsatsen bör skrivas på engelska. Det får gärna vara en hel del citat på engelska i en uppsats på svenska (och de behöver inte översättas), så länge de är relevanta.

Har du engelska som ditt förstaspråk, kan det naturligtvis vara ett bra val att skriva på engelska. Och är det så att du tänker fortsätta dina studier utomlands och vill ha ett akademiskt arbetsprov att visa upp på något universitet, kan det ju också vara klokt att skriva på engelska. Detsamma gäller om du tänker söka arbete som översättare utomlands och vill ha ett arbetsprov att visa upp.

6. Att välja källtext

Att välja källtext är förstås det första steget i arbetet med ditt examensarbete. Det är du som student som har friheten (och ansvaret) att välja källtext, men du bör förstås också diskutera med din handledare om valet av text. Läraren på kursen eller handledaren ska också godkänna ditt val när du bestämt dig för en viss text. Börja därför inte översätta innan du har fått godkännande (undantaget om du gör kortare ”provöversättningar” av textdelar för att komma fram till lämplig text att översätta).

Texten som du väljer kommer du sedan att arbeta med under hela terminen som kursen Examensarbete varar, och det är därför viktigt att du gör ett noga överlagt val. Det kan behövas att du läser igenom ganska många olika texter innan du bestämmer dig för en viss text, och det kan därför vara en god anledning att börja fundera på valet av källtext före examensarbetes-terminens början. När den börjar kan det vara bra att du har hittat 2–4 olika texter som du allvarligt funderar på, och du bör då presentera dem för din handledare, för att höra dennes synpunkter om dem.

Du behöver inte välja en hel, avslutad text som källtext, utan en del av en längre text går också bra. Dessutom går det bra att som källtext välja olika kortare texter som nära hör ihop, t.ex. olika kortare texter från en och samma turistbroschyr eller webbplats.

I princip är valet av genre för källtexten fritt. Det kan alltså röra sig om facktexter, litterära texter, texter som kan hänföras till s.k. allmän sakprosa m.m. Filmer, tv-serier och annat audiovisuellt textmaterial går också bra.

Dock finns det på TÖI några krav som texten du väljer som källtext måste uppfylla. Viktigt är att texten har ett tänkbart översättningssyfte. Med det hänger samman att du ska kunna ange för vilken målgrupp som översättningen görs. Ett absolut krav är vanligtvis också att texten som ska översättas inte nyligen redan har blivit översatt till det aktuella målspråket. Dels finns i sådana fall sällan realistiska översättningssyften, dels finns då risk att delar av den tidigare översättningen används.

Väljer du en litterär text, så bör den uppvisa sådana kvaliteter att den kan vara tänkbar för publicering på förlag. Mindre lyckat brukar vara att välja ett hobbyverk som källtext, kanske skrivet av en nära anhörig eller vän, eftersom tillräcklig litterär kvalitet då ofta saknas.

Här ska några råd ges inför valet av källtext. Ett tips är att välja en relativt nyutkommen text, eftersom det bland sådana i allmänhet oftare brukar finnas ett reellt översättningsbehov. Likaledes är nyutkomna texter sällan redan översatta. Och vill du i efterhand försöka att få översättningen utgiven av ett förlag, så brukar det finnas större chans med relativt nyutgivna texter.

Ett annat råd är att välja en text som hör till en genre inom vilken du översatt texter tidigare under utbildningens gång. Genom ett sådant val är du redan bekant med den teoretiska litteraturen inom den valda genren, och du har också praktisk översättningserfarenhet inom genren som kan utnyttjas. Har du alltså gått en kurs i medieöversättning kan det vara aktuellt att göra t.ex. en undertextning i ditt examensarbete, och om du gått en kurs i skönlitterär översättning eller IT-översättning, en litterär text resp. IT-text.

Hur ”svår” bör källtexten vara? Som student tänker du kanske att du bör välja en komplicerad källtext, eftersom det då med större säkerhet bör finnas tillräckligt med översättningsproblem att behandla i kommentardelen. Utifrån min egen mångåriga handledarerfarenhet skulle jag dock vilja hävda att även ”enklare” texter kan vara nog så intressanta och givande som källtexter. I själva verket är det nog så att det knappast finns några texter vilkas översättning det inte går att skriva en intressant översättningskommentar om. Sedan bör du också tänka på att en text som du kanske föreställt dig som inte alltför svår att översätta kanske visar sig innehålla många komplicerade översättningsproblem. Och tvärtom: texter som du bedömt som svåröversatta kan visa sig vara enklare. Så att välja en text du verkligen är intresserad av är nog i de flesta fall bättre än att gå efter textens svårighetsgrad.

I kursbeskrivningen anges vilket omfång i antal ord som källtexten ska ha. För tillfället (2019) är det för kandidatnivå 20 000–25 000 tecken inklusive mellanslag, och för magisternivån 20 000–30 000. Väljer du audiovisuellt material så bör det på kandidatnivån vara 20–30 minuter långt, på magisternivån cirka 45 minuter.

Utifrån dessa angivna spann måste du i samråd med handledaren komma fram till exakt vilken textmassa som ska översättas. Om texten har mycket hög svårighetsgrad (t.ex. innehåller avancerad terminologi, eller många rim eller andra typer av formella arrangemang), kan den exakta textmängden hamna nära spannets nedre värde, medan det vid en text utan förhållandevis stora översättningssvårigheter istället kan handla om ett ordantal kring det övre värdet i spannet.

Det brukar vara en mycket stor spännvidd på genrer som texterna som används som källtexter på TÖI tillhör och även på vilka översättningsproblem som tas upp. Några exempel på uppsatser från de senaste åren (2015–2018):

Kandidatuppsatser:

2015. *En revolutionerande översättning - en översättningsteoretisk uppsats om att översätta en skildring av det ryska inbördeskriget.*

2016. *En prövning av Antoine Bermans negativa analys - och undertextningen av den brittiska tv-serien Nighty Night.*

2017. *Det femte rikets grundares tid – en översättningsvetenskaplig uppsats om svårigheterna med att översätta den tyska fantasyromanen Die Zwerge till svenska.*

2017. *Fantastiska fakta om djur. Att översätta Maja Säfströms faktabok för barn från svenska till franska.*

2018. *Besökskt eller qomiskt? Att översätta den mångspråkiga terminologin i China Miévilles roman The City & the City.*

2018. *”Du har smör på huvudet”. En översättningsteoretisk uppsats om normer och strategier i skönlitterär översättning.*

2018. *Nu pirrar det i språket. Att överföra kreativt språkbruk och kulturella referenser från svenska till nederländska.*

2018. *Rats on the Town. Translating a genre-bridging children's book set in Stockholm's Old Town.*

Magisteruppsatser:

2016. *Punktregel och precision: Kommenterad översättning av en EU-förordning.*

2017. *Från Mister Yummy till Herr Mums. Översättning med kommentar: bildspråk i en novell av Stephen King.*

På TÖI:s webbplats finns en förteckning över framlagda och godkända kandidat-, magister- och masteruppsatser: (<https://www.tolk.su.se/publikationer/upsatsarkiv/studentupsatser-master-och-magister-7.51933>). Där anges författare, titel och vilket år arbetet lades fram. Det kan vara bra att titta igenom denna förteckning för att få inspiration till sitt eget val.

7. Metodseminarierna

Kursen Examensarbete innehåller ett antal s.k. metodseminarier, utspridda över terminen. För tillfället (vt 2019) är det på TÖI fem stycken på både kandidat- och magisternivån. På det första brukar läraren ge kursinformation och lämpliga uppsatsämnen brukar presenteras och diskuteras. På följande seminarier tas vetenskapligt skrivande upp och tips ges för hur man arbetar med teori och metod i uppsatsen. Det diskuteras hur man använder en vetenskaplig stil och hur man arbetar med citat och källhänvisningar. Konkreta tips om hur man skriver en bra inledning och får till en tydlig disposition brukar ges. På det sista seminariet brukar läraren gå igenom hur oppositionen kommer att gå till.

Metodseminarierna ger också en möjlighet för varje student att ta upp aktuella problem man har med den egna uppsatsen. Läraren på kursen brukar samla sådana, och ge tips om hur man kan ta itu dem, och man får också tillfälle att diskutera dem i grupp.

8. Arbetsprocessen

På examensarbetskurserna ligger ju fokus på eget skrivarbete. Detta kräver naturligtvis större självdisciplin och ansvarstagande för studierna än vad andra kurser gör. Som nämndes tidigare måste du i större utsträckning ta egna initiativ här än på andra kurser. I det följande ska några tips ges för den egna arbetsprocessen.

Börja skriva så fort du bestämt ämne för uppsatsen. Det är lätt att tänka att terminen är lång och att du inte behöver komma igång direkt. Sanningen är egentligen att terminen är kortare än du tror. När det som här handlar om en skrivprocess under vilken ett antal olika utkast ska skickas in och kommenteras av handledaren så är det viktigt att de dryga tio-tio veckor som det i praktiken handlar om utnyttjas maximalt.

För en del studenter är det svåraste att komma igång. Att du inte vågar börja kan bero på att du inte vågar bestämma sig för ett ämne. Och att du inte vågar bestämma sig för det kan ha att göra

med att du är orolig för att något annat mer spännande och intressant ämne kan dyka upp. Då är det lätt att vilja fly undan och undvika att producera något alls. Men att bestämma sig är egentligen att börja skriva, oavsett hur väl formulerat det blir, och låta någon läsa. Vet du inte vad du vill, börja brainstorma, hör med kurskamrater vad de ska skriva om och titta på TÖI:s förteckning över gamla uppsatser på nätet. Fundera på om det varit något som intresserat dig speciellt i tidigare kurser och som du gärna skulle vilja fördjupa dig i. I Hartmann (1999:7–9) finns god hjälp för hur du kan tänka för att komma runt problemet att börja. När du väl bestämt ämne och börjat skriva brukar uppsatsarbetet ofta gå lättare.

Försök arbeta regelbundet med uppsatsen. Tar du en längre paus från arbetet med den kan det vara svårt att komma ihåg vad du höll på med, vilket kan kräva en onödig omstart. Det kan också sänka motivationen. Arbetar du regelbundet med uppsatsen undviker du i regel också stress senare under terminen, eller till och med att du inte hinner bli färdig med uppsatsen inom avsedd tid. Alltför mycket stress kan störa relationen till handledaren och naturligtvis leda till en sämre uppsats än vad som hade varit möjligt om du börjat i tid och arbetat regelbundet.

Skriv upp tankar och uppslag du får angående examensarbetet direkt. Väntar du så glömmar du ofta bort dem. Se därför gärna till att du lätt kan skriva ned saker som du kommer på (ha penna och papper, mobil, dator eller vad du nu föredrar till hands; diktafon eller liknande hjälpmedel kan också fungera). Ibland kan man i samband med helt andra sysselsättningar plötsligt komma på något som kan vara användbart i uppsatsen, och det är ju synd att inte ha möjlighet att dokumentera det.

Var beredd på att skriva om, skriva om, skriva om. Texter blir nästan aldrig bra vid första nedskrivningen, oavsett hur inspirerad man är när man skriver. Man måste normalt bearbeta texten flera gånger. Var beredd på att du kommer att bli tvungen att ändra formuleringar som du tidigare varit nöjd med. Det kan inte sällan bli så att man tycker man jobbat hårt med ett avsnitt eller kapitel, och verkligen fått till det bra, men att sedan handledaren (eller någon annan läsare) har en mängd ändringsförslag. Försök att tänka att de formuleringar du kommit fram till inte är huggna i sten utan kan ändras flera gånger.

Arbeta med översättningen och kommentarskrivandet parallellt. Att du skulle kunna göra översättningen färdig först, och sedan minnas vilka olika översättningsalternativ du övervägt vid olika tillfällen, är tyvärr inte realistiskt. De kommer med största säkerhet vara borta ur minnet.

Skriv parallellt på olika ställen i kommentardelen. Det kan vara bra att tidigt under arbetet göra en preliminär disposition, eftersom du då lättare kan föra in saker på rätt ställen när du kommer på dem. Med en övergripande disposition klar kan skrivandet ofta bli roligare och mer givande. Det brukar också bli lättare att få till den röda tråden i texten om man arbetar parallellt på olika ställen i texten.

Du kan och bör skriva på olika delar av kommentaren, t.ex. textanalysen och den övergripande översättningsprincipen, i ett tidigt skede, alltså innan du översatt klart. Detta är ju också en hjälp vid själva översättandet. Du arbetar förstås vidare med dessa delar när du hunnit översätta mer så att alla delar verkligen hänger ihop.

Ett ytterligare tips är att du med jämna mellanrum försöker träffa kurskamrater för att diskutera aktuella problem i skrivarbetet. Detta kan vara motivationshöjande och ge mycket.

Det kan för vilken student som helst ibland kännas motigt, och från och till kanske närmast övermäktigt, att genomföra en så stor skrivuppgift som ett examensarbete, där den färdiga texten ska bestå av åtskilliga sidor. Ett sätt att få uppgiften mer hanterlig, är att dela upp den i en mängd deluppgifter, och lägga in många korta deadlines som anger när dessa ska vara klara. Om du t.ex. beslutar dig för att varje vecka producera 3–4 sidor text (både i form av översättning och kommentar) så har du redan efter 4–5 veckor 15–20 sidor text. Den texten måste i och för sig säkert vidarebearbetas, men som tidigare nämnts, det svåraste brukar vara att börja, och sedan brukar det gå allt lättare...

9. Samarbetet med handledaren och ev. språkhandledare

Som student tilldelas du som nämnts en handledare av läraren på kursen (i samråd med studie-rektor) sedan du meddelat vilket ämne du valt eller funderar på att välja. Väljer du varianten egen översättning med kommentar kan du dessutom få en särskild språkhandledare för översättningsdelen. Detta sker oftast om handledaren inte behärskar översättningens käll- eller målspråk. Handledaren handleder i sådana fall endast kommentardelen. Den språkhandledare som utses är naturligtvis specialist på det aktuella språkparet och den aktuella språkriktningen och har som enda uppgift att språkgranska översättningen. Ofta är de språkhandledare som utses erfarna yrkesöversättare.

De flesta personer som rekryteras som handledare för kandidat- och magisteruppsatser vid TÖI är disputerade, dvs. har doktorerat, på ett ämne med anknytning till översättning. Vanligtvis blir någon av de fast anställda lärarna på TÖI din handledare. I möjligaste mån väljs personer som behärskar de språk som uppsatsen behandlar. Vid ovanligare språk kan det dock hända att handledaren inte behärskar både käll- och målspråk – vilket däremot språkhandledaren alltså gör.

Varje student på kandidatnivån har på TÖI rätt till 4 timmars s.k. ”kontakttid” (dvs. faktisk mötestid) med handledaren, och för magisterstudenter gäller 5 timmars kontakttid (februari 2019). Hur många möten denna tid resulterar i är inte fastlagt, utan bestäms efter överenskommelse mellan studenten och handledaren. Önskar du som student fler, men kortare, möten, bör du säga det till din handledare, eller om du föredrar färre men längre, möten. ”Kontakttid” omfattar alltså endast den tid då handledare och student ses och samtalar; den tid handledaren behöver för läsning av uppsatsutkast liksom andra förberedelser ingår inte här.

Viktigt är att du har kontinuerlig kontakt med din handledare. Ett tips är att avsluta varje handledningsmöte med att bestämma tid för nästa. Gå igenom vad du som student förväntas göra till dess samt när text som ska diskuteras på detta möte ska vara inskickad. Utan regelbundna handledningsmöten kan man lätt tappa tråden, och tappa fart i arbetet.

Handledaren träffar du individuellt eller i gruppmöten, där även andra studenter på kursen deltar, beroende på vad ni gjort upp om. Mötena kan vara strukturerade på olika sätt. Ofta blir de effektivast om du skickat in material i förväg (några frågor, eller några sidor uppsatstext), som då kan diskuteras.

Vad gäller samarbetet med handledaren om texten i examensarbetet, bör du som nämnts försöka vara öppen för ändringsförslag. Det kan vara tufft att höra att formuleringar som man kämpat länge med och kanske är ganska nöjd med behöver ändras. Ta då gärna ett djupt andetag och säg något i stil med: ”OK, jag ska titta på det här du säger i lugn och ro. Kanske så ändrar jag det.”

Oftast brukar det vara så att det blir bättre om man ändrar i texten. Alla handledare på TÖI har stor erfarenhet av hur vetenskapliga texter ska byggas upp, så de är tillförlitliga läsare. Som skribent blir man ju oundvikligen hemmablind och låst vid formuleringar som man kommit fram till.

Vad du kan kräva av din handledare är konstruktiv kritik på dina textutkast, synpunkter på dina idéer, tips om ämnen, material, litteratur m.m. Relationen student–handledare är en arbetsrelation, där ett respektfullt bemötande från bägge parter är av yttersta vikt. Du har som student självfallet alltid rätt att få ett professionellt bemötande, där din handledare visar intresse och engagemang för ditt arbete, men du kan inte ta för givet att din handledare (eller språkhandledare) ska intressera sig för dig på ett personligt plan, t.ex. mejla och fråga varför du inte hört av dig på ett tag. Visst kan det hända att en handledare gör detta, men det är inget du kan förvänta dig. Ytterligare råd om samarbetet med handledaren finns i Hartmann (1999).

Handledningen kan ske på olika sätt: genom fysiska träffar på handledarens arbetsrum på universitetet, när det gäller språkhandledare, som ju ofta är yrkesöversättare som arbetar hemifrån, på något café eller annan lokal, via Skype-möten, via skriftliga kommentarer i mejl eller via något annat elektroniskt medium. Sker handledningen i form av skriftliga kommentarer så förväntas den tid handledaren lägger ned ändå blir lika stor som den hade varit vid handledda möten. Allmänt gäller för båda parter att försöka hitta ett effektivt sätt att kommunicera.

Om du tar upp samma saker med handledare och språkhandledare, så bör du vara beredd på att de inte alltid kommer att ge identiska svar. Tänk gärna på att det är språkhandledarens ord som väger tyngst när det gäller översättningen, eftersom denne är specialist på översättning inom det aktuella språkparet och den aktuella språkriktningen, medan det är handledarens ord som väger tyngst när det gäller kommentardelen, eftersom denne är den som är vetenskapligt kompetent inom översättningsvetenskap.

Även om handledare och språkhandledare är kunniga personer, så kommer de antagligen inte kunna svara på alla frågor du har. Därför ska här till sist bara nämnas att inget hindrar att du också tar kontakt med andra ämneskunniga personer utöver dessa, t.ex. lärare på TÖI eller ämnesspecialister inom det ämne som texten du översätter hör hemma inom. För oftast är det ju så med experter att de inte har något emot att dela med sig av sina kunskaper, om det handlar om en förfrågan av rimlig omfattning.

10. Överblick över ingående delar i examensarbete bestående av längre egen översättning med översättningsteoretisk kommentar

Följande delar bör finnas med i examensarbetet:

- Abstract + ca 5 nyckelord (allt detta också på ett andra språk; om uppsatsen t.ex. skrivs på svenska ska detta också vara på engelska)
- Innehållsförteckning
- Inledning
- Presentation och analys av källtexten och dess upphovsperson(er)

- Redovisning av ev. specialundersökning
- Förutsättningar för översättningen: översättningsprincip, tänkt målgrupp
- Källtext och måltext (helst parallellställda så att källtexten vid dubbelsidig utskrift hamnar till vänster på ett uppslag, och måltexten till höger)
- Översättningskommentar
- Avslutning
- Litteraturförteckning

Rubrikerna på de olika kapitlen behöver inte nödvändigtvis vara desamma som används ovan utan kan gärna bytas ut mot mer informativa sådana. Huvudkapitlen kan med fördel delas in i olika avsnitt.

11. Kommentardelens innehåll

Som nämdes redan i avsn. 1 är det ganska givet vilka delar som kommentardelen ska bestå av. Huvuddelarna är källtextanalys, övergripande översättningsprincip och kommentar till översättningsproblem. Ett effektivt sätt att arbeta med dessa delar är att ställa sig olika frågor om både käll- och måltext. Du kan t.ex. använda dig av de frågor som finns i Yvonne Lindqvists kompendium ”Analysmodell för översatta texter för examensarbetet på översättarutbildningen” eller också av frågebatterier som ligger till grund för kommentaruppgifterna på de praktiska översättningskurserna på TÖI.

Dessutom kan en särskild undersökningsuppgift i anslutning till översättningsuppgiften ingå. På magisternivån på TÖI bör en sådan del i arbetet ingå, medan den är frivillig på kandidatnivån.

I det följande ska några tips ges för hur de tre huvuddelarna kan utformas. Undersökningsuppgiften behandlas i avsn. 13.

Källtextanalys:

Vad gäller källtextanalysen måste den naturligtvis anpassas efter de drag som källtexten uppvisar. Textfunktion och textsort bör beskrivas. Handlar det t.ex. om en litterär text krävs en textanalys som tar hänsyn till de litterära dragen, är det en facktext så bör textanalysen förstås ta fasta på aspekter som fackspråkighet, terminologi m.m. Dessutom bör texten placeras i sin kontext, och dess kommunikationssituation bör beskrivas: vilken är källtextens målgrupp, och vilka reaktioner har den mött? Vad gäller litterära texter handlar det då i första hand om recensioner, och när det gäller sakprosa kan det vara intressant att få reda på om texten har fått stort genomslag, kanske lanserat ny terminologi, eller redan blivit översatt till andra språk. Tilltalet till läsaren bör också beskrivas (den interpersonella textfunktionen). På samma sätt kan det vara intressant med en karakteristik över hur kulturspecifik källtexten är, om den innehåller kulturspecifika referenser. En stilistisk karakteristik brukar ges.

I vissa fall kan det vara intressant med information om författaren; i första hand gäller detta förstås vid litterära texter. Men även när det är fråga om sakprosa kan det ge en fördjupad förståelse för källtexten om du berättar något om författarens övriga textproduktion, och ger ev. annan information om författaren som har relevans för din text.

Det kan ofta vara relevant att jämföra din källtext med referenstexter i samma genre som den översatta texten. Skillnader mellan dessa kan göra tydligt vad översättningen måste sikta på för att kunna bli en idiomatisk text på målspråket (om det nu är den översättningsprincipen du följer).

Översättningsprincip:

Att formulera den övergripande översättningsprincipen är ju något av det viktigaste i hela arbetet och bör förstås diskuteras utförligt med handledaren. För valet av översättningsprincip bör någon existerande modell inom översättningsteorin väljas. Referera här till teoretiker och teorier du stiftat bekantskap med under kurserna i översättningsteori. Att börja översätta innan valet av övergripande översättningsprincip är gjort är inte att rekommendera.

Kommentarer till översättningsproblem:

Kommentarer till översättningsproblemen brukar utgöra kommentardelens huvuddel. Gör löpande noteringar om olika översättningsproblem medan du översätter, och försök efterhand samla liknande problem för sig i olika kategorier för att kunna strukturera problemen tematiskt. Försök på så sätt hitta mönster och kategorier som kan hjälpa dig att komma fram till vilka som var de viktigaste problemen. Alla problem kan inte diskuteras i kommentardelen, utan du måste göra ett urval. Försök att välja de viktigaste, problem som var återkommande och som är typiska för texten och som du tänker kan vara de intressantaste för läsaren.

Översättningsproblemen kan vara av mycket olika slag. Det kan finnas grammatiska kategorier i ditt källspråk som saknar motsvarighet i målspråket och som kanske behöver översättas på flera olika sätt. Det kan också finnas grammatiska och stilistiska kategorier som har översättningsmotsvarigheter i målspråket men som uppvisar frekvensskillnader ifråga om användning. Sedan kan det finnas översättningsproblem på flera andra nivåer: syntax (meningsbyggnad), semantik, terminologi, fraseologi.

Klassiska översättningsproblem som finns i många texter rör metaforer, namn, kulturella referenser, dialekt och andra språkliga varieteter (slang, talspråk, gruppjargong). För alla dessa brukar gälla att det inte finns några givna normer och standardiserade lösningar utan att ett stort antal alternativa lösningar står till buds.

Litteraturtips

Textanalys (inkl. litterär): Cassirer 2003, Hellspong 2001, Hellspong & Ledin 2002, Holmberg m.fl. 2011, Holmberg & Ohlsson 1999

Översättningsteori: Chesterman 2016, Chesterman 2017, Kleberg 1998/2010, Malmkjær 2005, Munday 2016, Pym 2014, Toury 1995, Venuti 1995, Venuti 2012

Uppslagsverk och handböcker i översättningsvetenskap: Baker & Saldanha 2009, Gambier & van Doorslaer 2010–2013, Malmkjær & Windle 2011, Millán & Bartrina 2017

Handböcker i översättning: Baker 2011, Chesterman & Wagner 2002, Hatim & Munday 2006, Ingo 2007, Newmark 1988, Stålhammar 2015

Behandling av särskilda översättningsproblem: Englund Dimitrova 2005, Lindqvist 2005, Pedersen 2011, Schröter 2005

Översättares kommentarer till sina verk: Andersson 2007, Andersson 2012, Blomqvist & Löfgren 1997, Warburton 2003

12. Hur ska kommentardelen skrivas?

I kommentardelen bör precis som i andra akademiska texter en vetenskaplig stil eftersträvas. En sådan har flera kännetecken: tydlighet, verifierbarhet, överskådlighet, saklighet. Du bör i en akademisk text försöka uttrycka dig så exakt och koncist som möjligt, samtidigt som du undviker omständlighet och pratighet. Du bör också försöka vara objektiv när du skriver, inte subjektiv: ogrundade åsikter och tyckande hör inte hemma i en vetenskaplig text (ordet ”jag” är visserligen inte förbjudet i uppsatstext men bör användas sparsamt). Du bör vidare vara noggrann med att ord och termer betyder samma sak varje gång de används och att det alltså inte finns några betydelseglidningar.

Vad gäller frågan om vilket stilläge som ska användas, kan man säga att vetenskaplighet i en text inte utmärks av att någon speciellt högtravande stil används, utan det är snarare så att en saklig och jämn stil är det som eftersträvas. Något man lätt kan göra sig skyldig till är att råka blanda in talspråkliga ord som t.ex. ”funka”, ”kolla”. I uppsatsvarianten längre egen översättning med kommentar kan det vara extra lätt att göra sig skyldig till detta eftersom man här redogör för sitt eget tillvägagångssätt, inte någon annans.

Viktigt är att alla uppsatsens delar hänger ihop. För att skapa en tydlig och genomgående röd tråd i texten är användningen av korsreferenser viktig. Med det avses att du hänvisar mellan de olika kapitlen och avsnitten, både framåt och bakåt. En hänvisning i textanalysdelen framåt i texten kan t.ex. vara: ”(se vidare avsn. x.x för ...)”. I översättningskommentaren kan du referera bakåt till källtextanalysen genom att t.ex. skriva: ”Som nämndes i avsn. x.x kännetecknas källtexten av ...”.

På detta sätt tar du läsaren så att säga i handen och visar att uppsatsen är logiskt sammanhängande. Målet är att uppsatsen ska utgöra en övertygande argumentation där textanalys, övergripande översättningsprincip och lösningar på översättningsproblem bygger på

varandra och hänger nära ihop. Du bör försöka visa att du varit konsekvent i ditt översättande, och följt den övergripande principen. Genom att texten kännetecknas av en tydlig argumentation kan läsaren känna sig trygg över att här finns en författare bakom texten som vet vad han eller hon talar om och som kan förklara spörsmål på ett klargörande sätt.

Hur texters olika delar, alltifrån mening över stycke och avsnitt till kapitel och hel text, byggs upp, finns det många handböcker i akademiskt skrivande som beskriver, t.ex. Jarrick/Josephson (1996). Allmänt kan sägas att stycken ska vara enhetligt uppbyggda, innehålla en kärnmening som första-, andra- eller sistamening, och fogas efter varandra på ett logiskt sätt.

Använd gärna s.k. metatext, dvs. text som handlar om textens uppbyggnad. Du kan för att tydliggöra dispositionen t.ex. inleda olika kapitel med formuleringar som följande: ”I det följande kommer i avsn. 4.1 xxx att behandlas, och därefter, i 4.2, xxx”.

Det går knappast att vara *för* tydlig i en vetenskaplig text. Det är också bättre att vara onödigt tydlig än för otydlig, även om inget är optimalt. Hemmablind inför sin text blir man alltid, och därför är det bra att ha läsare, gärna fler än handledaren (och ev. språkhandledare). Extra tydlig bör man i det här fallet vara eftersom personer ska läsa texten som kanske inte är helt insatta i det ena språket (och kulturen).

Ett absolut krav är att det tydligt i arbetet framgår vad som är dina egna påståenden och analyser, och vad som hämtats från andra källor. Att hämta ganska mycket från andra källor är helt OK så länge det som hämtats är relevant för din text och du har tydliga hänvisningar till källor, dvs. referenser. Att däremot inte tala om att något är hämtat från andra källor räknas som plagiat och är inte tillåtet.

Litteraturtips

Handledning i akademiskt skrivande: Backman 2016, Jarrick & Josephson 1996, Lagerholm 2005, Schött m.fl. 1998, Strömquist 2003

Handledning i att genomföra en vetenskaplig undersökning inom översättningsvetenskap: Williams & Chesterman 2002

13. Ev. specialundersökning

Som nämnts ovan så bör en specialundersökning ingå i kommentardelen på magisternivån på TÖI, medan den är frivillig på kandidatnivån. Det kan här handla t.ex. om att man gör en mindre terminologisk undersökning, där man reder ut hur terminologin ser ut kontrastivt på de två språk som ingår. Det kan också handla om att man jämför ens egen översättning med relevanta andra översättningar. Om man har översatt en litterär text kan man göra vissa jämförelser angående t.ex. ordval med befintliga översättningar till exempelvis engelska, tyska, franska, norska, danska, eller vilka övriga språk man nu behärskar. Man kan också tänka sig en analys av en äldre svensk översättning om man gjort en nyöversättning till svenska. Det behöver här inte handla om en regelrätt, fullständig, vetenskaplig undersökning med inledning – forskningsbakgrund – material/metod – resultat – diskussion, utan kan ske i mindre skala, t.ex. utan så mycket litteraturgenomgång.

14. Övriga delar i examensarbetet

Abstract: Denna korta text kommer allra först i arbetet och bör bestå av ca 150 ord. Den ska vara både på svenska och engelska och följas av ca 5 nyckelord, också de på båda språken. Abstractet ska ge läsaren den information som behövs för att kunna bestämma om man ska läsa hela uppsatsen eller inte. Texten ska innehålla kortfattad information om vad uppsatsen handlar om, med upplysningar om källtext, ingående språk, översättningsmetod, och även något om vad man ser som det viktigaste resultatet av arbetet. Detta kan t.ex. handla om hur de mest centrala översättningsproblemen löstes, och ev. någon slutsats från det.

Innehållsförteckning: Denna görs automatiskt i Word och andra ordbehandlingsprogram, så länge man har formaterat textens olika rubriker.

Inledning: Här kan du gärna börja med att kort presentera det ämnesområde som texten hör hemma inom (t.ex. översättning av science fiction-litteratur) för att därefter övergå till att presentera den text som översätts. Därigenom följer du den s.k. tratt-strukturen som är vanlig i akademiska texter, nämligen att börja med det övergripande ("breda") för att sedan komma till det specifika ("smala").

Avslutning: Här bör arbetet sammanfattas och de viktigaste punkterna rekapituleras. Diskutera vilka som var de viktigaste översättningsproblemen och varför de var det samt vilka lösningarna på problemen var. Diskutera gärna vad ditt arbete bidragit med: Kanske har ny terminologi introducerats på språket x? Kanske har en viktig lucka i den x:a litteraturen täppts till? Återanknyt till frågeställningar i inledningen och peka till sist också gärna framåt, t.ex. genom att peka på liknande texter som bör översättas och hur de kan översättas.

Litteraturförteckning: Här ska endast litteratur som du refererar till i uppsatsen tas upp. Riktlinjer för hur du ställer upp de olika posterna finner du i den s.k. *Referensguide för skriftliga uppgifter och examensarbeten*, gemensamt rättesnöre för formalia vid Institutionen för svenska och flerspråkighet vid Stockholms universitet (dit TÖI hör).

15. Formalia

Vad gäller formalia omfattas uppsatsvarianten längre egen översättning med kommentar av samma regler som gäller för andra akademiska uppsatser. Du ska som student använda dig av de uppsatsmallar som finns, inte skapa egna typografiska konventioner. I praktiken gäller för TÖI:s studenter att använda sig av Stockholms universitets uppsatsmall, enligt vilken typsnitt, utformning av rubriker, tabeller m.m. är givna.

För referenshantering bör du konsultera *Referensguiden* (se avsn. 14). Av guiden framgår t.ex. att det är det s.k. parentessystemet (även kallat Harvardsystemet) som du förväntas använda för referensangivelser på TÖI, inte notsystemet eller siffersystemet (även kallat Oxfordsystemet). Referensguiden hjälper dig också hur du ska referera till elektroniska källor på ett adekvat sätt.

I övrigt kan konsekvens ses som ett ledord när det gäller att uppfylla kravet på formalia i en akademisk text. Om du någon gång är tveksam (t.ex.: "Ska det vara mellanrum efter kolon

här?"), så är rådet att göra på samma sätt varje gång. Då har du i alla fall uppfyllt kravet på konsekvens.

16. Framläggning och opposition

Mot slutet av terminen anordnas ett antal oppositionsseminarier där uppsatser som godkänts för framläggning av resp. handledare granskas av en i förväg utsedd respondent (granskare), som är någon av studenterna på kursen. Uppsatserna läggs i Mondo ca en vecka i förväg för att alla ska ha möjlighet att läsa dem före seminarierna och förbereda sin opposition. Läraren på kursen gör ett oppositionsschema, ur vilket framgår vilken student som opponerar på vem. På TÖI anslås 30 minuter för opposition på varje examensarbete. I möjligaste mån väljer läraren opponenter bland de studenter som kan det/de språk som uppsatsen behandlar (utöver svenska och engelska).

Din handledare kommer i möjligaste mån att vara närvarande när din uppsats läggs fram, och helt säkert kommer din utsedda examinator att vara det. Examinatorer utses av läraren på kursen i samråd med studierektor, och även här gäller att examinatorn i möjligaste mån ska behärska de språk som är aktuella i uppsatsen.

Oppositionsseminarierna har obligatorisk närvaro (se kursbeskrivningen). Det rekommenderas starkt att du som aktuell termin inte hunnit bli klar med din uppsats ändå går på dessa seminarier, eftersom det kan vara lärorikt och inspirerande.

Vill du lägga ut ditt färdiga examensarbete på internet, måste normalt översättningen tas bort ur uppsatsen. Det är nämligen inte tillåtet att lägga ut en översättning av upphovsrättsskyddat material på nätet; detta gäller även t.ex. i databasen DiVA. Dock finns naturligtvis inget som hindrar att du i ett senare skede får din översättning, eventuellt ytterligare bearbetad, utgiven av ett förlag eller någon annan.

Fler råd om hur du kan förbereda dig inför oppositionsseminarierna ges i kompendiet *Oppositionsinstruktioner* av Yvonne Lindqvist vid TÖI.

Tänk på!

– Om du tycker att det är svårt att börja med uppsatsen, så är du inte ensam om att känna så. Att komma igång är vanligen det största problemet för många studenter, vilket berördes i avsn. 8. Det är svårt att bestämma sig för ett ämne, eftersom man har så många valmöjligheter och något annat kan vara både roligare och intressantare att jobba med. Men för att komma igång kan det vara mycket viktigt att ha någon att bolla tankar och idéer med. Även om handledaren finns till för detta, så bör du inte glömma att du kan få mycket inspiration av kurskamraterna. Att jämföra tankar och idéer med sina medstudenter kan ge mycket mer än du i förstone tänker dig. Och, som sagt, det är viktigt att komma ihåg att många tycker att uppsatsarbetet går lättare och lättare när du väl har tagit dig över de inledande svårigheterna.

– Ge inte upp om du tycker att det du skriver inte blir tillräckligt tydligt, logiskt och sammanhängande. Det är inget ovanligt och egentligen helt naturligt att texten blir så när du först skriver ner något. Så blir det för de flesta. Som nämndes i avsn. 12 måste du skriva om flera gånger,

efter att ha fått synpunkter från handledare och andra läsare. Att samarbeta med någon medstudent och läsa varandras textutkast kan ge väldigt mycket, eftersom alla skribenter efter ett tag blir hemmablinda för sin egen text.

Lycka till med examensarbetet!

Litteraturförteckning

Andersson, Erik. 2007. *Översättarens anmärkningar. Dagbok från arbetet med Ringarnas herre*. Stockholm: Norstedts.

Andersson, Erik. 2012. *Dag ut och dag in med en dag i Dublin*. Stockholm: Bonnier.

Backman, Jarl. 2016³. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Baker, Mona. 1992/2011. *In Other Words. A Coursebook on Translation*. London: Routledge.

Baker, Mona & Saldanha, Gabriela. (red.) 2009. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London; Routledge.

Blomqvist, Lars Erik & Löfgren, Mats. 1997. *Något att orda om*. Stockholm: Norstedts.

Cassirer, Peter. 2003. *Stil, stilistik och stilanalys*. Stockholm: Natur och Kultur.

Chesterman, Andrew. 2016². *Memes of Translation. The spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam: John Benjamins.

Chesterman, Andrew. 2017. *Reflections on Translation Theory : selected papers 1993-2014*. Amsterdam: John Benjamins.

Chesterman, Andrew & Wagner, Emma. 2002. *Can Theory Help Translators? A Dialogue Between the Ivory Tower and the Wordface*. Manchester/Northampton: S:t Jerome.

Englund Dimitrova, Birgitta. 2002². *Examensarbetet på översättarutbildningen. Några tips för studerande*. Stockholms universitet: TÖI.

Englund Dimitrova, Birgitta. 2005. *Expertise and Explicitation in the Translation Process*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Gambier, Yves & van Doorslaer, Luc. (red.) 2010–2013. *Handbook of Translation Studies. Vol. 1–4*. Amsterdam: John Benjamins.

Hartmann, Mattias. 1999. *Så funkar det*. Uppsala: Uppsala universitet.
http://www.uu.se/digitalAssets/41/c_41475-1_3-k_s---funkar-det.pdf

Hatim, Basil & Munday, Jeremy. 2006. *Translation. An Advanced Resource Book*. London: Routledge.

Hellspong, Lennart. 2001. *Metoder för brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.

- Hellspong, Lennart & Ledin, Per. 2002. *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, Claes-Göran & Ohlsson, Anders. 1999. *Epikanalys. En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin, & Nord, Andreas. (red.) 2011. *Funktionell textanalys*. Stockholm: Norstedts.
- Ingo, Rune. 2007. *Konsten att översätta*. Lund: Studentlitteratur.
- Jarrick Arne & Josephson, Olle. 1996². *Från tanke till text. En språkhandbok för uppsatsskrivande studenter*. Lund: Studentlitteratur.
- Kleberg, Lars. (red.) 1998/2010. *Med andra ord. Texter om litterär översättning*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Lagerholm, Per. 2005. *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, Yvonne. 2004. *Analysmodell för översatta texter för examensarbetet på översättarutbildningen*. Stockholms universitet: TÖI.
- Lindqvist, Yvonne. 2005. *Högt och lågt i skönlitterär översättning*. Uppsala: Hallgren & Fallgren.
- Lindqvist, Yvonne. u.å. *Oppositionsinstruktioner*. Stockholms universitet: TÖI.
- Malmkjær, Kirsten. 2005. *Linguistics and the Language of Translation*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Malmkjær, Kirsten & Windle, Kevin. (red.) 2011. *The Oxford Handbook of Translation Studies*. Oxford: Oxford University Press.
- Millán, Carmen & Bartrina, Francesca. (red.) 2017. *The Routledge Handbook of Translation Studies*. London: Routledge.
- Munday, Jeremy. 2016⁴. *Introducing Translation Studies*. Milton Park/New York: Routledge.
- Newmark, Peter. 1988. *A Textbook of Translation*. New York/London: Prentice Hall.
- Pedersen, Jan. 2011. *Subtitling Norms for Television. An Exploration Focussing on Extralinguistic Cultural References*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Pym, Anthony. 2014². *Exploring Translation Theories*. Abingdon/New York: Routledge.
- Referensguide för skriftliga uppgifter och examensarbeten*. Stockholms universitet: Institutionen för svenska och flerspråkighet.
- Schröter, Thorsten. 2005. *Shun the Pun, Rescue the Rhyme? The Dubbing and Subtitling of Language-play in Film*. Karlstad: Karlstads universitet.
- Schött, Kristina m.fl. 1998. *Studentens skrivhandbok*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Strömquist, Siv. 2003³. *Uppsatshandboken. Råd och regler för utformningen av examensarbeten och vetenskapliga uppsatser*. Uppsala: Hallgren och Fallgren.

- Stålhammar, Mall. 2015. *Att översätta är nödvändigt*. Stockholm: Carlssons.
- Toury, Gideon. 1995/2012. *Descriptive Translation Studies – and beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Venuti, Lawrence. 1995. *The Translator's Invisibility. A History of Translation*. London: Routledge.
- Venuti, Lawrence. (red.) 2012³. *The Translation Studies Reader*. London: Routledge.
- Warburton, Thomas. 2003. *Efter 30 000 sidor. Från en översättares bord*. Stockholm: Atlantis.
- Williams, Jenny & Chesterman, Andrew. 2002. *The Map. A Beginner's Guide to Doing Research in Translation Studies*. Manchester/Kinderhook: S:t Jerome.